

Metodika pro tvorbu lemmat v Mezinárodním znakovém systému

Obsah

I. Mezinárodní znakový systém

II. Lemma

a) druhy jazykových jednotek v textu

1. lexémy

2. klasifikátory

3. nemanuální znaky

4. deiktické výrazy

b) stylistické varianty

c) více významů pro jednu formu

Polysémie a homonymie

III. Gramatické údaje

Inkorporace

IV. Stylistické údaje

V. Transkripce

VI. Sémantická definice

Intenzionální x extenzionální definice: výklad pojmů

1. Intenzionální výkladová strategie

2. Extenzionální výkladová strategie

c) závěry

d) co je v sémantické definici nežádoucí

e) slovníky, které pracují se sémantickou definicí ve znakovém jazyce:

VII. Příklady

a) zachování stejného lexému v záhlaví hesla a v příkladu

b) počet příkladů

c) modifikované znaky

VIII. Synonyma

Synonyma

IX. Technické parametry pro natáčení

a) Audio

b) Video

c) Pojmenovávání souborů

d) Příklady

e) Umístění figuranta

f) Požadavky na figuranta (prezentátora)

1. Projev v českém znakovém jazyce

2. Vzhled

3. Další požadavky na figuranta

I. Mezinárodní znakový systém

Mezinárodní znakový systém (MZS) je komunikační prostředek, který se vyvinul z Gestuna (obdoba esperanta v případě mluvených jazyků). Jedná se o soubor maximálně vizuálních znaků, které byly vybrány z různých znakových jazyků (nejvýrazněji jsou zastoupeny znaky z amerického znakového jazyka) a jsou pro většinu uživatelů snadno srozumitelné. Systém nemá svou specifickou konkrétní gramatiku, ale využívá gramatických pravidel fungování (např. využívání prostoru) společných všem dosud poznaným znakovým jazykům. S MZS se lze setkat při tlumočení mezinárodních událostí z oblasti kultury neslyšících (např. na Deaflympiádě a při setkáních na světových konferencích). Světové federace neslyšících WFD). MZS lze označit za „živý organismus“, který se neustále vyvíjí díky intenzivním setkáním neslyšících z různých částí světa při mezinárodních akcích a jejich snahám o přístupnou mezinárodní komunikaci. MZS spíše reflektuje evropskou kulturu, jazyky. Asijské znakové jazyky jsou od MZS dost odlišné. V současné době převažuje obava z dominance ASL. Čím odbornější přednáška, tím větší „zapůjčování“ znaků z ASL. Více informací o ISS např. disertační práce dr. Lori Whynot: [Assessing Comprehension of International Sign Lectures: Linguistic and Sociolinguistic Factors](#).

II. Lemma

a) druhy jazykových jednotek v textu

Pro účely práce na slovníku rozlišujeme několik druhů jednotek, které se mohou objevit ve výpovědi. Jen některé z nich mají místo ve slovníku.

1. lexémy

- ve slovníku mají vlastní heslo (lemma)

kritéria:

- **výraz je formálně ustálený** - lze určit citační formu (neutrální varianta - použitelná např. v situacích, kdy konkrétní věc nevidíme nebo nevíme, jak vypadá
- vhodný je například otázkový test: "*Máte doma nějaké X?*" X představuje testovaný znak. Pokud ho lze použít v takové otázce s minimem kontextu, je to argument pro status lexému.)
- forma výrazu může být v kontextu **modifikována jenom uzavřeným inventářem** (konečnou množinou) jazykových jednotek (to nesplňují např. různé druhy ekvivalenty českého *jít*, pokud kopírují způsob chůze)
- **nedělí se na menší samostatné jednotky** s vlastním významem; u **kompozit** není toto kritérium rozhodující (rozhodující je, jestli je daná sekvence znaků artikulačně jednou jednotkou
- typicky dojde ke změně rytmu - rychlejší nebo kratší provedení první části; často dochází i k posunutí významu - význam kompozita není zcela odvoditelný od významu jeho částí)

2. klasifikátory

- mohou mít lemma

- podmínky pro přiřazení lemmatu: existence reprezentativní podoby (relativně neutrální) - nutná pro možnost vyhledání; možnost vymezit alespoň rámcově význam (i výčtem znaků, ke kterým může odkazovat)
- V poli pro gramatické údaje je uvedeno, že jde o klasifikátor, je zařazen k odpovídající třídě (klasifikátor celého předmětu, klasifikátor zastupující osob, klasifikátor části těla atd.), lze zmínit i případné modifikace (variabilní prvek; například šířka u klasifikátorů držení).
- Pro každé užití je jedna sémantická definice s příkladem.

např.

citační forma: B (plochá dlaň)

gramatický popis: klasifikátor celého předmětu

sémantická definice: 1. označuje ploché předměty;

příklad: *Z knih v polici jsem si vybral jednu.*

2. označuje čtyřstopé dopravní prostředky

příklad: *Z řady parkujících aut prostřední vycouvalo a odbočilo doprava.*

3. nemanuální znaky

- Pokud lze nemanuální složku jednoznačně spojit s pravidelným významem, lze ji chápat jako nositele významu a zařadit do slovníku - **mohou mít lemma**

příklady:

1. [0] nebo [- 0] - špička jazyka je postrčená mezi rty - obecný význam: "málo", např. malé množství, malá velikost, malá tloušťka, malá vzdálenost
2. [B/S/] - během artikulace ústa mění svojí konfiguraci z nafouklých tváří do pozice s vyceněnými zuby a současným syčením - obecný význam: "mnoho", např. velké množství, velká velikost
3. [Bx] - tváře jsou nafouklé, vzduch je držen uvnitř úst - obecný význam: "velký objem", např. velká tloušťka, velký objem
4. [+B>] - tváře jsou nafouklé, vzduch je vypouštěn ven z úst - obecný význam: "velká intenzita"
5. [B>] nebo [B]>] nebo [B(>)] - tváře jsou jen mírně nafouklé, vzduch je vypouštěn ven z úst - obecný význam: "trvání děje", např. trvání nějaké činnosti/nějakého děje
6. [S] - koutky úst jsou rozevřené, zuby jsou vyceněné z úst - obecný význam: "velká intenzita/náročnost", např. velká rychlost/intenzita, náročnost.

4. deiktické výrazy

- zjednodušeně: deixe znamená "ukazování"

- slouží k odkazování v prostoru (v textu pak jako anafora); **do slovníku zpravidla nepatří**, nejde o význam konvenčně spjatý s formou (lze pochopit bez znalosti jazyka), nemá citační formu (mění se s umístěním objektu, ke kterému odkazuje, např. TEN, ON); nicméně tradičně se do slovníku zařazují zájmena, přestože mohou mít deiktické užití.

některé konkrétní případy:

- do slovníku tedy **patří** případy, u kterých lze určit citační formu (nemění se místo znakování - jako JÁ, MŮJ; TY, TVŮJ).

do slovníku **patří případy lexikalizované deixe** - významem znaku není už objekt, na který se ukazuje (např. pokud je tvar ruky stejný jako při ukazování, míří na ucho, ale význam je SLYŠET, ne UCHO - příklad z Auslan)

- **do slovníku nepatří odkazování na části těla** - není jednotkou jazyka, ale obecně prostředkem komunikace (forma a význam nejsou spojeny konvencí, význam je zřejmý na základě pozorování i bez znalosti jazyka)

b) stylistické varianty

řadíme do pole “stylistika”

formy přinášejí nějakou “společenskou” informaci (o regionální, sociální, generační příslušnosti mluvčího, vyšší nebo nižší styl vyjadřování...): Tato hodnota (že jde např. o moravskou variantu) je uvedena ve **stylistické poli** a v tom samém poli jsou řazena videa pro ostatní varianty.

kritéria pro chápání jednotky jako varianty (stylistické)

1. krok: Jednotky mají stejný význam.
2. krok: Dvě jednotky lze chápat jako varianty, pouze pokud mají nějaký společný kus jazykového materiálu (např. stejný tvar ruky, pohyb...).
3. krok: Část (morfologie)/fonologie, která je odlišná, musí být jen různou realizací téhož (morfému)/fonému

c) více významů pro jednu formu

Polysémie a homonymie

- Pokud má jedna, zcela totožná, forma více významů, jsou tyto významy řazeny pod jeden lemmatický vstup (jako 1. + sémantická definice a příklady; 2. + sémantická definice a příklady atd.).

- V případě, že se formy jinak totožné liší pouze podobou mluvního komponentu, zařadíme je samostatně, každá forma s jiným mluvním komponentem bude mít svoje lemma (např. VÝZNAM - MK: výz/význam, DŮLEŽITÝ - MK: důl/..).

- Lemmata, které se vzájemně liší orálním nebo mluvním komponentem (manuální složka je stejná), jsou vzájemně propojena přes pole “synonyma” - pouze tehdy, pokud mají v MZS stejný nebo velmi podobný význam.

např. 1. znak s orálním komponentem - první lemma, 2. totožný znak s mluvním komponentem - druhé lemma (např. VÝZNAM), propojené s prvním lemmatem přes “synonyma”, 3. totožný znak s mluvním komponentem např. DŮLE - třetí lemma, též propojené s 1. a 2. lemmatem přes pole “synonyma”

- jako synonyma tedy chápeme znaky významově podobné (potřeba zmínit ve vysvětlivkách ke slovníku)

- Při absenci etymologických slovníků MZS není polysémie a homonymie rozlišována.

III. Gramatické údaje

Inkorporace

Pokud se jedná o znak, který může inkorporovat jiné znaky, je třeba uvést tuto informaci v gramatickém popisu (Daná forma může inkorporovat jiné formy.) a uvést, které (číslovka, jmenný objekt/subjekt, modifikátory). Varianty s inkorporovanými formami lze použít v příkladech pro původní lemma, pokud jsou opravdu morfologicky příbuzné s původním lemmatem.

příklady:

a) jména a zájmena, která inkorporují číslovku: DVA-ROKY; MY-DVA

(U lemmatu ROK tedy bude v gramatickém poli uvedeno, že inkorporuje číslovku. V příkladech může být použita některá z inkorporovaných forem.)

b) slovesa, která inkorporují zájmena (shodová slovesa): VRÁTÍŠ-MI, VRÁTÍ-MU-TO

c) slovesa, která inkorporují klasifikátory: V gramatickém popisu je třeba uvést informaci, že sloveso mění podobu, pokud je použito s objektem. PÍT-Z-HRNKU, PÍT-Z-MISKY, PÍT-Z-DLANÍ; HODIT-KÁMEN, HODIT-OŠTĚP atd.

IV. Stylistické údaje

Pokud je používání výrazu omezeno regionálně, sociálně (zájmové skupiny, profesní prostředí), generačně, stylově (oficiální projev, vulgarismus) apod., je třeba to sem zaznamenat.

V. Transkripce

Ve slovníku online se v současné době používají dva transkripční (notační) systémy pro zápis znaků: Signwriting a HamNoSys.

Odkaz na materiál o HamNoSys:

https://docs.google.com/document/d/1csA8lmXIkPJnXtJBXDcMit_gUKn4PY-5MTJXO3AcKdc/edit?usp=sharing

VI. Sémantická definice

- preferována tzv. intenzionální výkladová strategie (realizace tzv. logického výkladu) - viz níže
- **Základní pravidlo: definice může kombinovat intenzionální a extenzionální výklad, neměla by být ale jen extenzionální** (lze jen výjimečně).

Intenzionální x extenzionální definice: výklad pojmů

Obecně jsou dvě základní strategie, jak definovat význam slova.

1. opis, který zahrne všechny případy použití slova, mluvčí daného jazyka si sám odvodí případy, ve kterých lze slovo použít - INTENZIONÁLNÍ strategie
2. výčet příkladů nebo užití, mluvčí jazyka si sám odvodí tu část významu, která je společná pro všechny členy výčtu - EXTENZIONÁLNÍ strategie

1. Intenzionální výkladová strategie

- v čisté podobě ztvárněna tzv. logickým výkladem

- základní struktura logického výkladu:
 - nejbližší obecnější pojem (zařazení do významové třídy)
 - nutné diferencující rysy (odlišení od ostatních prvků třídy)
- cíl: výčtem rysů přesně vymezit všechny případy výskytu a vyloučit případy ostatní

mrkev: zelenina, má jedlý kořen protáhlého tvaru a oranžové barvy - zelenina zařadí do nejbližší obecnější významové třídy (odliší od ovoce), výčet rysů jednoznačně odliší od ostatních prvků třídy (*jedlý kořen* např. od *salátu*, tvar od *řepy*, barva od *petržele* atd.)

taška: schránka, pouzdro nebo obal, zpravidla s držadlem, na nošení menších předmětů

příklady z ČZJ

(informatika) CD-ROM:

<http://slovník.zj.teiresias.muni.cz/id1824>

CD-ROM TO KLF: KULATÝ-PŘEDMĚT SPC: TENKÁ-PLACKA TO ULOŽIT DATA ODKUD
KLF:LR PR - KRESLIT-KRUHY-PO-LR B-VÝSKYT SPC: HROMÁDKY-NA-LR O 1 O 1

(podnikání) DÁRCE:

<http://slovník.zj.teiresias.muni.cz/id2557>

OSOBA KLF: OSOBA B-VÝSKYT VĚC DÁT-on-jemu DRUHÝ KLF: OSOBA ZADARMO VTOM
DÁREK

(podnikání) DOHODA:

<http://slovník.zj.teiresias.muni.cz/id2583>

ČAS: MIN SMLOUVA ZALOŽIT NOVÝ PRÁVNÍ VZTAH PO SMLOUVA MOCI ZMĚNIT NEBO

ZRUŠIT TOTO DOHODA VTOM TYP OPRAVDU SLIB

(biologie) EKZÉM:

<http://slovník.zj.teiresias.muni.cz/id1392>

EKZÉM VTOM CO KŮŽE POVRCH ZÁNĚT IND: TAM TYP INFEKCE NEBÝT UKÁZAT CO KŮŽE POVRCH NĚCO DIVNÝ IND: TAM VTOM ŠKRABAT ŠKRABAT IND: TO MOCI SPOJIT ALERGIE NEBO ALERGIE SPOJIT NEMUSET

(biologie) EMULZE:

<http://slovník.zj.teiresias.muni.cz/id1397>

SMĚS/MÍCHAT/DISPERZNÍ (znak je stejný, poznala jsem z odezírání a definice v čj) SOUSTAVA TYP HRUBÝ VYTVOŘIT OD DVA KAPAT/KAPALINA KAPALINA (vlevo) SMÍCHAT SZ: AV (nedá-se...) NEBO DVA KAPALINA KAPALINA (vpravo) NE-ZCELA/ÚPLNĚ SMÍCHAT IDN: TO (vpravo) TO (vlevo) ŘÍKAT EMULZE (KLF: pohyb-vody^KLF: dvě-vrstvy-nad-sebou C C)

(informatika) INTERNET:

<http://slovník.zj.teiresias.muni.cz/id1931>

SVĚT KLF: KOULE (vlevo) POČÍTAČ SÍŤ KLF: ROZPROSTŘENÍ-SÍŤE-PO-KOULI (vlevo) POČÍTAČ KLF: počítač + + + + (množné číslo) INFORMACE KFL: KOLEM-DOKOLA (vlevo) IND: TOTO (vlevo)

- výhody: zahrne všechny případy použití slova

- nevýhody: působí nepřírozeně jako věta spontánní komunikace (což ale není) - viz *taška*

rozdíly čeština x ČZJ:

Pro ČZJ/MZS není třeba dodržet přesnou strukturu českých definic, ale je třeba zachovat smysl intenzionální definice (zahrnout všechny případy).

- V českých definicích je obecný pojem vyjádřen stejným slovním druhem jako výraz, který je definován (lemmatický výraz) - *mrkev: zelenina...* - Definovaný výraz je podstatné jméno, na začátku definice tedy stojí také podstatné jméno. Pro ČZJ není zatím třeba řešit slovní druhy, toto pravidlo není třeba dodržet.
- Obecný (nejbližší nadřazený) pojem předchází výčtu diferencujících rysů. Pokud je motivace syntaktická, není třeba dodržovat pro ČZJ.
- Pokud nadřazený pojem v ČZJ není, nemusí se uměle vytvářet, lze užít jinou strategii vyjadřování nadřazené kategorie ve znakovém jazyce (TYP, V_TOM...)
- lemmatický výraz se v definici neobjevuje:

např. pro češtinu *mrkev: ~~Mrkev~~ je zelenina, která má jedlý kořen...*

Pro ČZJ/MZS není třeba dodržovat, pokud je motivace syntaktická. **Lematický tvar se**

tedy může objevit na začátku nebo na jiném místě sémantické definice.

Syntaktická motivace: Výraz A nemůže být definován zase výrazem A.

NE: A: A vypadá jako A, chová se jako jiná A.

PES: Pes vypadá jako pes, chová se jako jiní psi.

ANO: A: A je B, žere C, D dávají A jména...

PES: Pes je domácí zvíře, žere maso, lidé dávají psům jména...

Motivace není syntaktická: **V sémantické definici se může objevit lemmatický tvar v modifikované podobě.**

např.

PRSTEN: TO TYP NÁUŠNICE^ŘETÍZEK^PRSTEN (ŠPERKY) OZDOBIT SZ: HUU/V-TOM SPC: NAZNAČENÍ-MALÉHO-KRUHU_{pohyb} KLF: NAVLÉKÁNÍ-NA-PRST + + + NMS: výběr-z-možností, HL: kývá-ze-strany-na-stranu.

- Překlad: patří ke šperkům, na ozdobu, navléká se na některý z prstů. (NMS: nemanuální složka)

- Modifikovaná podoba je právě v "navlékání-na-prstu" - pohyb by neměl být stejný jako znak pro "PRSTEN".

TAŠKA - v části definice, která bude popisovat přenášení tašky na jiné místo - ukázat klasifikátor nesení (neopakovat lemmatický tvar - 2x pohyb na místě).

Některé problémy při vytváření logického výkladu v ČZJ/MZS:

1. znaky pro nadřazenou kategorii s RŮZNÝ apod.:

např. ŠPERKY (NÁUŠNICE-NÁHRDELNÍK-PRSTEN-RŮZNÝ)

Pokud v definici použijeme jako nadřazený pojem takový sled znaků plus např. RŮZNÝ, objeví se tam v definici také znak, který vysvětlujeme; vysvětlujeme určitý znak pomocí toho samého znaku; použití složeného výrazu k definici jedné z jeho částí je problematický postup (PRSTEN --- NÁUŠNICE-NÁHRDELNÍK-PRSTEN-RŮZNÝ).

návrhy na řešení: Díky relativně volnému tvoření nadřazených pojmů lze při výkladu znaku PRSTEN v definici znak PRSTEN neukázat; ŠPERKY by pak vypadaly jako NÁUŠNICE^NÁHRDELNÍK^RŮZNÝ. Toto řešení je použitelné, pokud je vynechání obvyklé (nevznikne nezvyklý neustálený výraz).

V případě, že nelze použít první řešení, je třeba postavit definici jinak (ustoupit od požadavku na logický výklad a netrvat na hledání nejbližší nadřazené kategorie).

2. Extenzionální výkladová strategie

- často kombinuje logický výklad (obecný pojem + rysy) a denotativní výklad (příklady z reality).

- čistě denotativní výklad: žlutý: *mající barvu jako síra, květy pampelišek, blatouchu*

(uvádí jen příklady, nesnaží se vymezit obecnější podstatu společné vlastnosti)

- kombinace: vozidlo: *dopravní prostředek; např. osobní automobil, nákladní automobil, autobus, dodávka apod.*

(uvádí nejbližší nadřazený pojem - *dopravní prostředek*; pokračuje výčtem příkladů místo výčtu rysů - příklady z reality, smyslové vjemy, přirovnání)

ČZJ a MZS

- výhoda: více odpovídá spontánní komunikaci (jak lidé běžně vysvětlují význam jiným lidem)

- nevýhoda - nejasné hranice (lze přidávat další příklady a z definice není jasné které)

c) závěry

V definici lze kombinovat intenzionální a extenzionální strategii, alespoň část by měla být ale intenzionální (pokus o vyjádření obecnější kategorie, pod kterou je lemmatický výraz zařazen).

další vhodně vyřešené příklady z ČZJ:

(informatika) FREKVENCE:

<http://slovník.zj.teiresias.muni.cz/id1890>

JEDEN SEKUNDA KOLIK FREKVENCE (LR: zůstává) IND: JEHO (odkaz na LR) ZÁKLAD JEDNOTKA ABC: HZ POUŽÍVAT NAPŘ. ?? (asi procesor?) KOLIK RYCHLOST IND: JEHO NEBO MOBIL SIGNÁL (mobilní) JEHO NEBO RŮZNÉ

(informatika) HYPERLINK/HYPertext:

<http://slovník.zj.teiresias.muni.cz/id1910>

TEXT JEHO TYP B-VÝSKYT LR: SPC/KLF?: STABILNÍ-ŘÁDEK (vlevo, zůstává) PR: KLIKNOU (vlevo) KLF: POJÍŽDĚT-PO-ŘÁDKU (doprava) TEXT-SE-OBJEVIT NAPŘ. B-VÝSKYT TEXT SPC: OBDÉLNÍK (LR: zůstává po dlouhou dobu) OBRAZ (vpravo) PR: KLIKNOU (vlevo) KLF: POJÍŽDĚT-PO-ŘÁDKU (doprava) TEXT-SE-OBJEVIT NEBO TEXT BARVA JINÝ SPC/KLF?: STABILNÍ-ŘÁDEK (vlevo, zůstává) PR: KLIKNOU (vlevo) KLF: POJÍŽDĚT-PO-ŘÁDKU (doprava) TEXT-SE-OBJEVIT

(informatika) NEPÁROVÉ TAGY:

<http://slovník.zj.teiresias.muni.cz/id2012>

WWW STRANA B-VÝSKYT KLF: LR PR TEXT(z druhé strany) IND: TO HTML KÓD/ZNAČKA/ZNAK TEXT KLF: V V (vlevo nahoře) V V (uprostřed) V V (vlevo níže) B-VÝSKYT TYP DVA (ukazovák a prostředník zůstává po dalších pět znaků) PRVNÍ DRUHÝ ZA-PRVÉ IND: TO (ukázání na ukazovák LR) KLF: 2R V V (vlevo nahoře) KLF: V V (vpravo nahoře) (zůstává) LOMÍTKO (vpravo nahoře) DVA (palec a ukazovák zůstává po další dva znaky) ZA-DRUHÉ IND: TO (ukázání na prostředník LR) KLF: 2R V V (vlevo nahoře) NAPŘ. DVA (ukazovák prostředník - zůstává) ZA-PRVÉ (zůstává) IND: TO (ukázání na prostředník LR) ZAČÁTEK KLF: V V TEXT KONEC KLF: V V (zůstává) LOMÍTKO DVA (ukazovák prostředník zůstává) ZA-DRUHÉ IND: TO (ukázání na prostředník LR) TEXT KLF: V V B-VÝSKYT-NE KONEC KLF: V V

d) co je v sémantické definici nežádoucí

- jak nemá definice vypadat:

- **nevysvětlená slova, složitější slova než lemma**

- Nevysvětlenými slovy jsou myšlena slova, která nejsou vysvětlena v samotném slovníku.

- složitější slova: například slova odvozená od samotného lemmatu (*učit: činnost, kterou vykonává učitel* – špatně; *učitel* nemůže být v definici, protože je odvozen od lemmatu *učit*)

- **slova expresivní, zastaralá, nářeční nebo řídká**

- To znamená, že definice může obsahovat jen spisovná, stylově neutrální slova.

Např. v definici jednoho z významů slova *přesnídávka* by se nevyskytovaly výrazy *papání a miminka* – ty jsou expresivní, ale *jídlo a malé děti* – stylově neutrální.

- **definice kruhem**

- a) Slovo v sémantickém popisu lemmatu funguje jako samostatné lemma obsahující ve svém popisu to slovo, které předtím samo vysvětlovalo.

např. *oděv: šaty, oblek*

šaty: *oděv, oblek*

oblek: *věc k oblékání; oděv, šaty*

Slovo *oděv* nemůže být vysvětlováno pomocí slova *šaty*, pokud je slovo *šaty* vysvětlováno pomocí slova *oděv* atd.

- **raději ne ani b)** Klíčové slovo v definici je slovotvorně příbuzné s lemmatem.

např. *učitel: osoba, která učí*

(Pokud uživatel nezná slovní základ slova *učitel*, neporozumí ani sémantickému popisu.)

e) slovníky, které pracují se sémantickou definicí ve znakovém jazyce:

LSF: <http://www.elix-lsf.fr/?lang=fr>

LIS: <http://elisdiz.eurac.edu/diz/>.

několik ukázek z těchto slovníků (pro inspiraci): HLEDAT, DĚDA (italský a francouzský znakový jazyk)

LSF:CHERCHER

http://www.elix-lsf.fr/spip.php?page=recherche_definitions&recherche=chercher&lang=fr

GRAND-PÈRE

http://www.elix-lsf.fr/spip.php?page=recherche_definitions&recherche=p%C3%A9re&lang=fr

LIS:CERCARE

<http://elisdiz.eurac.edu/diz/Default.aspx?ids=ercmin2qpigh1jhmzvlfwzo&idf=ita.n.pap%C3%A0.1&mm=1&sm=1>

NONNO

<http://elisdiz.eurac.edu/diz/Default.aspx?ids=tvrhkgjhblr3xm554fves2ep&rls=ita>

VII. Příklady

a) zachování stejného lexému v záhlaví hesla a v příkladu

- V příkladech je třeba užívat formy uvedené v záhlaví hesla (lemmatický tvar). Příklad demonstruje užití formy, která je vysvětlována, v příkladech nelze používat synonyma.

b) počet příkladů

- Příklad může být jeden nebo jich může být víc (např. pro sloveso, které podléhá modifikacím způsobu děje - demonstrace některých modifikací).

c) modifikované znaky

- V příkladech se můžou objevit modifikované varianty citační formy (např. modifikace způsobu děje, inkorporace objektu atd.).

- Modifikované varianty jsou ty formy, které sdílejí s citační formou určitou část morfologie.

- Pokud je spojujícím momentem dvou forem význam (a ne morfologie), pak jde o synonyma a v příkladech se objevovat nemůžou.

VIII. Synonyma

Synonyma

- jsou jednotky, které přiřadíme k určitému lemmatu na základě významové souvislosti
- nejsou zpravidla morfologicky příbuzná (nesdílejí s lemmatem stejný kus morfologie), představují jinou strategii jak popsat stejnou situaci ve světě; proto je nelze použít v příkladech u jiného lemmatu (příklady demonstrují použití lemmatického výrazu, neukazují, co všechno můžeme říct ve stejné situaci)

Každé synonymum je reprezentováno jednou podobou (citační varianta), variabilita může být vyjádřena v příkladech

IX. Technické parametry pro natáčení

a) Audio

Výsledný záznam necht' **neobsahuje** audiostopu. Musí-li ji z technických důvodů obsahovat, zvolte nejnižší možné nastavení. Např.:

Kodek - úsporný kodek, například mp3

Datový tok - 24 kbps

Vzorkovací frekvence - 22 kHz

Počet kanálů (Mono/Stereo) - mono

b) Video

Kodek - wmv

Rozlišení - 720x576 (PAL)

Datový tok (bitrate) - 2500

Počet snímků za vteřinu (fps) - 25

Poměr stran - 5:4

Režim (prokládaný/progresivní) - progresivní

Pro natáčení jednotlivých lemmat jsou třeba minimálně **2 kamery** se stejnou časovou synchronizací - čelní a boční pohled (úhel 45° - 60°).

Pro natáčení definic a kontextových citací stačí **1 kamera**.

c) Pojmenovávání souborů

Pro automatický import videí do nového slovníku je nutné dodržet formát názvu videí, jak je uvedeno níže. Při jiném způsobu nebude možné automatický import využít.

Aktuální závazný formát:

rozlišení videa	typu	pomocný český ekvivalent	rozlišovač	pořadí významu		
A	_	vysoka-skola	X	Y	.	mp 4

"A" rozlišení typu videa:

A - čelní pohled

B - boční pohled

C - druhý (*doplňující*) boční pohled

P - třetí (půdorysný) pohled (myslím, že tento pohled používá Olomouc, otázkou je zda tato videa máme)

D - definice

E - celá postava

H - detail hlavy

K - kontextová citace

"**vysoka-skola**" Pomocný český ekvivalent

- pomocný (nejběžnější) překlad znaku do češtiny (slouží pro práci s videem (např. při dohledávání synonym, variant apod. *Není to jediný a závazný překlad znaku*)

"**X**" Rozlišovač (*nepovinný*)

- slouží pro rozlišení více lemmat pro které je použit totožný pomocný český ekvivalent

- jednotlivá videa se rozlišují velkým písmenem vzestupně od začátku abecedy

"**Y**" Pořadí významu (*pouze pro videa D a K, nepovinný*)

- slouží pro označení pořadí významu, ke kterému se video vztahuje

- označují se číslem, od 1

d) Příklady

1) Lemma s jedním významem

Čelní pohled A_heslo.mp4

Boční pohled B_heslo.mp4

Definice D_heslo.mp4

Kontextová citace K_heslo.mp4

2) Lemma s více významy (např. student, studium,...)

Čelní pohled A_heslo.mp4

Boční pohled B_heslo.mp4

Definice D_heslo1.mp4

Definice D_heslo2.mp4

Kontextová citace K_heslo.mp4

lemma "s více formami v ČZJ" (např. pesČ, pesM) (např. cyklus)

pes "varianta Čechy"

Čelní pohled 1 A_pesA.mp4 (resp. může být i A_pes.mp4 pokud neexistuje jiný znak pro "pes", nebo se o něm neví)
Boční pohled 1 B_pesA.mp4
Definice 1 D_pesA1.mp4
Definice 2 D_pesA2.mp4
Kontextová citace K_pesA1.mp4
Kontextová citace K_pesA2.mp4

pes "varianta Morava"

Čelní pohled 1 A_pesB.mp4
Boční pohled 1 B_pesB.mp4
Definice 1 D_pesB1.mp4
Definice 2 D_pesB2.mp4
Kontextová citace K_pesB1.mp4
Kontextová citace K_pesB2.mp4

pes "varianta Liberec"

Čelní pohled 1 A_pesC.mp4
Boční pohled 1 B_pesC.mp4
Definice 1 D_pesC1.mp4
Definice 2 D_pesC2.mp4
1. kontextová citace k def. 1 K_pesC1.mp4 (resp. K_pesC1a.mp4)
2. kontextová citace k def. 1 K_pesC1b.mp4
Kontextová citace k def. 2 K_pesC2.mp4

e) Umístění figuranta

Okraje:

- horní (od hlavy): cca 32 až 38 pixelů v PAL rozlišení, což představuje cca 5,5 až 6,5% celkové výšky výsledného obrazu.
- dolní (od sepnutých rukou): cca 32 až 40 pixelů v PAL rozlišení, což představuje cca 5,5 až 7% celkové výšky výsledného obrazu.
- levý a pravý okraj by měly být přibližně stejné. Postava figuranta by tedy měla stát uprostřed vzhledem k horizontále. Důležité je, aby se do vymezeného znakovacího prostoru figurant v průběhu znakování vešel.

Barva pozadí - kontrastní vzhledem k oděvu figuranta a barvě pleti:nejlépe modrá, případně zelená

Klíčování - pozadí se klíčuje na jednotnou barvu - rgb kód barvy 26, 33, 60 (pro modrou)

Vzor

f) Požadavky na figuranta (prezentátora)

1. Projev v českém znakovém jazyce

Preferováni jsou rodilí mluvčí českého znakového jazyka. Jejich znakový projev je přirozený, nenásilný. Figuranti znají strukturu českého znakového jazyka a jeho gramatická specifika (např. mimika, znakový sled), znají standardy pro překlady do českého znakového jazyka. Jsou obeznámeni s postupem zejména při tvoření výkladových a kontextových citací.

2. Vzhled

Po celou dobu natáčení by se neměl výrazně měnit účes figurantů. Pokud vlasy při natáčení překáží, padají do obličeje, je vhodné je stáhnout nebo upevnit nenápadnou sponkou, čelenkou. Při prezentování je vhodné mít jednobarevný oděv v kontrastu s pozadím a pletí, bez rušících prvků (loga, třásně, lesklé knoflíky, apod.). Šperky (nápadné sponky, náušnice, prstýnky, hodinky) nejsou povoleny, výjimku tvoří jednobarevné nelesknoucí miniaturní náušnice u žen.

V záběru by neměla být vidět spodní část oděvu (pásek, kalhoty, sukně), viz obrázek.

Výchozí a konečná pozice rukou při pořizování záběru je sepětí rukou v oblasti pupeční jizvy. Ruce po celou dobu natáčení nesmějí být nikdy mimo záběr kamery. Pohled by neměl být strnulý, stále fixovaný na čtecí zařízení.

3. Další požadavky na figuranta

- spolehlivost,
- smysl pro týmovou spolupráci,
- respekt k obsahové i jazykové supervizi, tzn. ke korektuře,
- ochota přetáčet v případě potřeby,
- aktivní spolupráce na sjednocení terminologie,
- příjemný, reprezentativní vzhled a vystupování.